

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL
Otlakçı

İletişim Yayınları 3259 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 579

ISBN-13: 978-975-05-3452-2

© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2023, İstanbul

EDITÖR Emre Bayın

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Celal Galip

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

Otlakçı

YAYINA HAZIRLAYAN

VE ÖNSÖZ

Behçet Çelik

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL 29 Mart 1883'te Çorlu'da doğdu. Mülkiye Mektebi'nin ikinci sınıfına kadar okumasına rağmen düzenli ve sürekli bir okul hayatı olmadı. 1906'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye oldu. Başlangıçta ücretli bir çalışan olarak cemiyette yer alırken sonradan İttihatçılığı benimsedi. Cemiyet içinde oluşan "mesleki temsilciler" grubunda Kara Kemal ve Ali İhsan (İloğlu) ile birlikte yer aldı. Esnaf Odaları Mümessilliği, Anadolu Vilayetleri Müfettişliği gibi görevler üstlendi, müfettişlik görevi sayesinde Anadolu'yu gezme, Anadolu insanını tanıma fırsatı buldu. İlk öyküsü 1908'de *Tanin*'de yayımlanan Memduh Şevket, TBMM'nin kurulmasıyla Anadolu'ya geçti. 15 Aralık 1924 ile 1 Eylül 1925 arasında otuz sekiz sayı yayımlanıp Takrir-i Sükûn Kanunu ile kapatılan *Meslek* gazetesinde hikâyeleri, *Miras* romanı ve karikatürleri yayımlandı. Bu dönemde karikatürleri nedeniyle takibata da uğradı. Sonraki yıllarda Tahran ve Kabil'de büyükelçilik görevlerinde bulundu, bu iki görev arasında 1931-1933 yıllarında Elazığ milletvekilliği yaptı. Kabil büyükelçiliğinden affını isteyip Türkiye'ye döndükten sonra da Bilecik milletvekili olarak 1941-1950 arasında TBMM'de bulundu. İkinci Dünya Savaşı'nın en zorlu yıllarında (1942-1945) CHP Genel Sekreterliği görevini üstlenen Esendal, 16 Mayıs 1952'de Ankara'da vefat etti.

M.Ş., M.Ş.E., M. Oğulcuk, Mustafa Memduh, Mustafa Yalınkat, Meşe gibi müstearlar kullanan Esendal'ın ilk romanı *Ayaşlı ile Kiracıları* 1934'te yayımlandı, 1946'da CHP Armağanı'na layık görüldü. 1946 yılında *Hikâyeler / Birinci Kitap* ve *Hikâyeler / İkinci Kitap* adlarıyla iki öykü kitabı da yayımlayan Esendal'ın mektupları, anıları ve birçok öykü kitabı ölümünün ardından kitaplaştı.

Romanları: *Ayaşlı ile Kiracıları* (1934), *Vassaf Bey* (1983), *Miras* (1983). Öyküleri: *Hikâyeler / Birinci Kitap* (1946, daha sonra *Otlakçı* olarak 1958), *Hikâyeler / İkinci Kitap* (1946, daha sonra *Mendil Altında* olarak 1958), *Temiz Sevgiler* (1965), *Ev Ona Yakıştı* (1971), *Sahan Külbastısı* (1983), *Veysel Çavuş* (1984), *Bir Kucak Çiçek* (1984), *Hava Parası* (1984), *İhtiyar Çilingir* (1984), *Bizim Nesibe* (1985), *Kelepir* (1986), *Gödeli Mehmet* (1986), *Güllüce Bağları Yolunda* (1992), *Gönül Kaçanı Kovalar* (1993), *Mutlu Bir Son* (2005). Diğer kitapları: *Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar* (1998), *Kızıma Mektuplar* (2001), *Oğullarıma Mektuplar* (2003).

İÇİNDEKİLER

ESENDAL'IN ÖYKÜLERİNİ YAYIMLARKEN 7

ÖNSÖZ

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN ÖYKÜLERİ

BEHÇET ÇELİK 9

Otlakçı

Gençlik 43 / Kayışı çeken 49

Arabacı Ali 55 / Bir eğlenti 67

Otlakçı 75 / Döğüş 79

Mülâhazat hanesi 85 / Köye düşmüş 95

Bir kadının mektubu 103 / İki kadın 111

Pazarlık 131 / İki ana iki kız 137

Türbe 143 / Haydar Bey'in sakalı 145

Söylüyor 151 / Deli 155

Yirmi kuruş 159 / Bildim 163

Seni kahve paklar 169 / Ev ona yakıştı 177

Asılsız bir sözün esası 185 / Eşek 191

Hastanenin yemek tablası 195

Düğün dönüşü 203 / İşin bitti 207

Otlakçı

Gençlik

Sıcak yaz günü, evde kim varsa, küçük büyük, çoluk çocuk, toplandılar, öğle yemeğini yediler, sonra da her biri bir yana çekildiler. Şehre incekler, giyindiler gittiler. İrfan Bey'le Mükerrerem futbol maçına gideceklermiş, savuştular. Büyük hanımın, sözüne bakılırsa, bu son günlerde öğle yemeklerini yedikten sonra, büyük efendi, Kerim beylere kaçıyor, orada kanape üstünde uyuklayıp uykusunu alıyor, gece erken yatıp uyuyanlara da kızıyor, söyleniyormuş. Büyük hanım, olduğu bir günden, öğle uykusunu sevmezmiş, ama, gece erken yatıp kocasının çenesini açtırmamak için şimdi öğle yemeklerinden sonra biraz kestiriyormuş!

– Gel Kevser, şu koltuğu gölgeye çek! Nerede yastıklarım, getir!

Büyük hanım da uyuklamak için yerini, sonra da kendisini hazırladı.

İstanbul'un, Erenköy'le Göztepe arasında, bir kaç yıldır bakımsız kalmış, yollarını ot basmış, çamları yükselip saçaklarına el atmış olan bu büyük köşkünü, derin bir sessizlik kapladı.

Hayriye Hanım, bu evin ortanca kızı, daha kız sanılacak kadar taze görünen güzel bir kadın, bir buçuk yıldır evli ise de kocası ilkin fakülteyi, sonra da askerliğini bitirip eve yeni geldiğinden ancak bir buçuk aylık evli bir hanım, yemek odasının yanındaki ufak odada kocası ile kendisinin gömleklerini ütülüyordu.

İpek gömleğin kolunu çekip açıyor, düzeltiyor, masanın üstüne seriyor, ütüyü deniyor sonra sürüyor. Yakasını yahut göğsünü açıp ütülüyor, devşiriyor; o bitince, bir başkasını alıyor, bu arada “perdelerin tüllerini de çıkarıp yıkatmalı” diye düşünüyor, sonra bu takım düşünceler arasında dün sütçüye verilen paranın üstü eksik geldiğini de hatırlıyor, daha sonra İstanbul’a inip hem kendine hem de hizmetçisine ayakkabı almağı aklından geçiriyor, bir gömleği bitirip yenisine geçerken sol kaşının ucunu yavaşça kaşıyor, sanki bu güzel kaşı okşuyordu.

Bu ütü işi belki bir saat sürdü. Hepsi bitince ütülerdiklerini sıralamağa başladı. Kocasının gömleklerini üstüste korken kendi iç yelege eline geçti. Bu yelege erkek gömlekleri arasına koymak istemiyormuş gibi durdu. Sonra yüzünde ince bir pembelik, dudaklarında bir gülümseme ile bu yelege kocasının iki gömleğinin arasına soktu, sonra da kocasını hatırlayıp: “o nerede?” diye düşündü. “Nasıl oldu da nereye savuştuğunu göremedim?” diye kendine şaşıtı. “Adamın dalgın bulunup kocasını da unuttuğu oluyormuş!”

Evdekileri birer birer göz önünden geçirdi. Kimler köşkte, kimler çıktılar, biliyordu. Kocası dışarı çıkacak değildi: “Sakın Beybaba ile gitmiş olmasın?..” çamaşırları odasına bırakıp kocasını aramak istedi. Ütülerdiklerini iki kolunun üstüne alıp odasına çıktı. Kapıdan girdi, dolaba doğru gidecekti, orada, kanapenin üstüne yatmış. Uyuya kalmış olan kocasını gördü. Beklemediği için irkildi, sanki odada bir yabancı erkek görmüş gibi durdu. Sonra yaklaşıp kocasının uyuyu-

şuna baktı. Gülümsedi.

“Dolabı açsam, belki uyanır” diye düşünerek gömlekleri piyanonun üstüne bıraktı. Ayaklarının ucuna basarak kocasına doğru gitti.

Kumral bir delikanlı, tenis kılığına benzer bir kılıkta kanapenin üstüne uzanmış, derin derin uyuyordu. Hayriye, başkalarını çağırıp onun uyuyuşunu göstermek isteğini duydu.

“Ne kadar da rahatsız yatıyor!” diye düşündü. Oradaki sandalyenin ucuna ilişti. Yakından bakınca, delikanlının gözlerinin altında ufak ufak ter damlacıkları görünüyordu.

“Ne kadar da rahatsız yatıyor, başını kaldırıp bir yastık koysam! Uyanır! Yeniden uyusa, iyi ama, hiç uyur mu!”

Hayriye gülümseyerek başını salladı, ancak kendi işitebileceği kadar yavaş sesle de “yaramaz!” dedi.

“Bu kolu da uyuşacak!.. Yere diz çöktü. Kocasının kolunu kaldırıp yanına koyacakmış gibi ellerini uzattı, ancak dokunamadı.

Evlilik ne tuhaf! Kızlıkta, erkek düşünmek yasak, erkek yasak. Sonra günün birinde bir erkeği getirip adamın odasına bırakıyorlar! İşte bu oda onun kızlık odası. Kanapenin üstünde bir de erkek uyuyor, herkes de biliyor! Bu odanın nesi değişmiş? Yalnız şu perdenin arkasında, eskiden bir yatak vardı, şimdi iki! Başka? Hiç. Ya bu adam kim?

Kafasının içini sevinçli bir duman bürüdü. Diz üstü, parmakları birbirine kilitlenmiş, elleri kucağına düşmüş, öyle kaldı.

“Kanapenin kenarında başı acıyacak, ne yapmalı?..” Bakındı, gözleri ile orada bir yastık aradı. Yatakta var. Yataklarını örten perdeyi açarken içinde tatlı bir utangaçlık duydu. Sanki, kendilerini orada görecekti. Elini uzatıp yastıklardan birini çekti. Bu yastıklar büyük, hem de kalın. “Daha ince bir yüz yastığı olsa!” Annesinin yeni yaptırdığı yastıkları hatırladı. Yavaşça çıkıp orta salonu, merdiven aralığını geç-

ti, annesinin odasına girip yastıkları aradı. Yok. Sormak için aşağı indi. Büyük hanım, camekânın önünde, koltuğunun üstünde uyuyordu. Hayriye yavaşça:

– Anne! diye seslendi.

– ...

– Anne!

– Ne var?

– Sizin yeni yüz yastıklarınız nerede?

– Nasıl yastık?

– Canım, Kevser’in yeni yaptıkları.

– Köşedeki odaya bak. Ne yapacaksın?

Hayriye, köşedeki odaya doğru giderken:

– Lâzım, dedi.

– Lâzım olduğunu anladık, ne yapacaksın, söylesene!

– Kanapenin üstünde uyumuş, başının altına koyacağım.

– Kim uyumuş?

– Hayriye, karşılık vermedi. Odaya girdi. Biraz sonra odadan çıkarak:

– Yok orada, dedi.

– Kim uyumuş, söylesene, baban mı?

– Canım, babamın benim odamda ne işi var?

– E kim? Kocan mı?

– Canım kim olur, anne!.. Yastığı babamın odasına götürmüş olmasınlar?

– Kevser’e sor! Senin yastığın yok mu?

– Benim yastıklarım hem kalın, hem büyük.

Büyük hanım kızdı. Hayriye’nin arkasından söylendi:

– Yediği naneye bak! Hanımın kocası uyanmasın diye gelip beni uyandırıyor. Kocan uyanırsa benim çok umurumdadır! Şımart bakalım, sonra çok karşılığını görürsün! Hiçbir şey bilmiyorsan, babana bak! Benim ona yaptıklarımın acaba yüzde birini bana yaptı mı? Burada ölsem, başını çevirip bakmaz.

Hayriye dinlemedi bile. Kevser'den yastığın birini alıp odasına çıktı. Kocası uyuyordu. Yeniden kanapenin önüne diz, çöktü. "Elimle başımı kaldırıp yastığı koysam!" diye düşünüyordu. "Ya uyanırsa!" Onu uyandırmadan başını nasıl kaldırıp bu yastığı nasıl koyacağını bilemedi.

Kocasının şimdi alnında, boynunda artan tere bakarken, sanki biraz ateşi varmış gibi gördü. "Hiç böyle yattığı yoktu" diye düşündü. Elini onun alnına koymak istedi. Sonra uyanır diye korktu. "Neden hasta olsun, uyuyor." Bir kere böyle bir koca bulduktan sonra, onu kendi odasında, kendinin olmuş gördükten, onu sevdikten sonra onu –kim görse beğeniyor– kaybetmek... ondan sonra gene yaşamak var mı?

Kocası kıvıldandı. Hayriye'nin göz yaşları gözlerini bulandırmış iken kurudu. Başının içindeki duman silindi. Kocası da gözlerini açtı. İlk anlamıyarak karısına baktı. Hayriye kızarak, gülümsiyerek:

– Uyuyordun, dedi. Boynun ağrıyacaktı. Hasta değilsin ya? İstersen, bak yastık getirdim. Gene uyu!

Delikanlı biraz doğrulup, karısının elinden tuttu, çekip kanapeye oturttu:

–Yok, dedi. Sen buraya otur, ben dizine başımı koyup uyuyayım.

Hayriye kanapenin ucuna oturdu, o da başını koydu. Ancak, hayatlarının o çağında idiler ki, biri ötekinin dizine başını koyduktan sonra uyumak olmazdı!

29 Ocak 1924